

Filosofie a veřejnost

Vaculík si kdysi (*Český snář*, Brno 1990, s. 117-18 – z 30.3.79) posteskl: „Filozofie a všechny ostatní vědy jsou čím dál víc sálem přístupným jenom na delegační lístky čím dál dražší. A já si přesto myslím, že úplně nový a nečekaně pravdivý objev může někdo spíše udělat / úplně mimo všechny ty sály.“ – Předně je třeba připomenout, že se to netýká pouze filosofie a věd, ale také umění. Některá umělecká díla nejsou a snad ani nemohla být míněna pro široké davy. Možná, že taková díla nejsou míněna ani pro úzký okruh přátel nebo příznivců, že je umělec vytvořil hlavně sám pro sebe, snad pro nějaké své zvláštní uspokojení, ale spíš z nejvnitřnější potřeby či nutnosti. Pokud něco takového uznáme tvořícímu umělci (a já trvám na tom, že právem), musíme to uznat také vědci a ovšem tím spíš filosofovi. Vědci jsou na tom dnes dost špatně, protože potřebují většinou na svou vědeckou činnost (tedy nejen pro sebe, pro své přežití) dost peněz, a tak se v zaměření své vědecké práce řídí tím, odkud ty peníze mohou získat. Věda se už po mnohá desetiletí vyvíjí pod tlakem mimovědeckých interesů – státních, ekonomických (velké firmy si objednávají vědecké výzkumy), eventuálně dokonce pod vlivem všelijaké „módy“. Chce-li vědec přímo náruživě sledovat svou vlastní výzkumnou cestu, musí se naučit předstírat, že je perspektivní ještě z jiných důvodů než z těch jeho vlastních. Snad ještě horší to je ve filosofii. Především sama odborná obec filosofická má docela jinou povahu než obec vědců určitého zaměření, tj. obec určitých specialistů. Nejlepší filosofická díla vznikala vždycky v kritice a polemice vůči jiným filosofům. Svěřit např. posuzování grantů v oboru filosofie filosofům je problematické, protože se to obvykle sveze na „jánabráchismus“ anebo na jednosměrné zpochybňování kvality těch druhých. A svěřit posuzování nefilosofům je už zcela absurdní, protože se v tom nemohou řádně vyznat (ledaže byli také filosoficky vzděláni a orientováni, ale pak nastává předchozí případ). Jaký je tedy vztah mezi filosofy (a filosofii) na jedné straně a veřejností na straně druhé?

(Písek, 950801-3.)